

Bitevní letectvo za VVV a současnost

Možný soudobý ozbrojený konflikt by byl charakteristický vysokou dynamikou bojové činnosti všech druhů ozbrojených sil. Manévrovost značného množství sil na velké vzdálenosti a velká účinnost palebných systémů kladou zvýšené nároky na činnost letectva v jeho základním poslání — po vybojování nadvlády ve vzduchu — v přímé letecké podpoře bojové činnosti vlastních pozemních vojsk. Za takové situace pak může přímo na bojišti i v taktické hloubce účinně působit bitevní a vojskové letectvo ničením obrněných objektů i živé síly nepřítele.

Největší zkušenosti z praktického použití speciálního druhu letectva určeného pro přímou podporu pozemního boje, bitevního letectva, získali za Velké vlastenecké války v bojích proti fašistickému agresorovi sovětské letci. Zrod bitevního letectva spadá do počátků druhé světové války, kdy byly v Sovětských vzdušných silách formovány jeho první útvary. Od začátku byly na ně kladeny vysoké požadavky: zabezpečit podporu pozemních vojsk ze vzduchu, ničit nepřátelskou bojovou techniku i živou sílu na bojišti, v prostorech soustředění i na pochodu, vést údery na tankové a motorizované proudy, nepřátelské letectvo na letištích, štáby a prostředky vedení, obranná zařízení v opevněných prostorech, mosty a přepravy, železniční stanice a vlakové soupravy na nich i veškeré přepravy v přifrontovém pásmu.

Sovětský letecký průmysl vyráběl k zabezpečení těchto bojových úkolů speciální letoun konstruktéra Iljušina, „šturmovik“ Il-2 od roku 1940, kdy byla zahájena jeho sériová výroba. Výkonný a v přezemních výškách dostatečně obratný pancéřovaný

jednoplošník (původně jednomístný), s patřičnou výzbrojí, stal se nejúspěšnějším bitevním letounem druhé světové války. V žádné z tehdejších kapitalistických armád se neobjevil kvalitativně srovnatelný letoun, určený k přímé podpoře pozemního boje. Činnost pancéřovaných německých letounů Henschel HS 129B byla proti hromadnému úspěšnému používání sovětských Il-2 pouhou epizodou. Dokazují to i výrobní parametry. Vedle 859 Henschelů bylo vyrobeno celkem 36 163 kusů „šturmoviků“ Il-2. Velení sovětského letectva jako jediné na světě již za druhé světové války důsledně propracovalo taktiku součinnosti bitevních letounů s pozemními vojsky a technickým vylepšováním dosáhlo na svou dobu optimálního takticko-technického stavu bitevního letounu, v pravém slova smyslu vzdušného tanku. Po zařazení palubního střelce s pohyblivým kulometem na záď pilotní kabiny byl odstraněn původní nedostatek zranitelnosti ze zadní polohy při útoku stíhacích letounů nepřítele. V průběhu získávání bojových zkušeností se dále zdokonalovala i palubní výzbroj bitevního letounu, tvořená kulomety, kanóny, reaktivními střelami a protitankovými pumami i granáty proti živé síle nepřítele. Střely postupně zavedeného palubního kanónu ráže 23 mm pak již probíjely pancéřování zadě a horní části lehkých německých tanků. Velmi účinná byla současná palba z kanónů s odpálením reaktivních střel (raket) na pozemní cíle. Taktické požadavky předurčovaly směr vývoje a dalšího zdokonalování letecké techniky i palubní výzbroje a výstroje. Zdokonalené bojové možnosti letounu pak přímo determinovaly propracování způsobů bojové činnosti bitevních letounů.

Taktika bitevního letectva prošla ve Velké vlastenecké válce svým vnitřním vývojem. Bojové vlastnosti letounu Il-2 daly základ taktice bitevního letectva, které využívalo ke svým bojovým manévřům malých výšek. Účinnost jeho úderů vyvolala u nepřítelů novou organizaci a zavedení účinnějších způsobů obrany na předpokládaných směrech přiletu bitevních letounů Il-2 v přezemních výškách. Umísťoval do těchto prostorů mohutné prostředky k ochranné přehradné palbě. K tomu využíval všechny dostupné palébné prostředky včetně minometů, ohňometů, protitankových pušek a fúgasů. Zpětně to vyvolalo změnu taktiky bitevních letounů v rozpracování nových metod plnění bojových úkolů, zvýšení přesnosti palébných úderů a zdokonalení způsobů boje s prostředky PVO nepřítelů. Novinkou v metodice bojových úkolů bylo zvětšení výšky pro bombardování, zvidňnutí střemhlavých útoků a změny bojového řádu bitevního letectva, což celkově výrazně zvýšilo efektivnost bitevních úderů. Bombardování a střelba se uskutečňovaly za šikmého střemhlavého letu z výšky 900 až 700 metrů v rozevřené bojové sestavě jedním, nebo dvěma nálety. Při druhém náletu bylo již obvykle nutné překonávat silnou palbu PLD nepřítelů. Proto byly plánovitě vyčleňovány skupiny bitevních i stíhacích letounů (z doprovodu) k jeho umlčení. Proto činnost stíhacích letounů nepřítelů se při opakovaném bombardování z kruhu využívalo součinnostní palby za sebou letících letounů. Umlčení PL prostředků nepřítelů bylo úkolem předsunuté skupiny bitevních letounů těsně před přiletem hlavní úderní skupiny do prostoru cíle, kdy doprovodní stíhací letouny „čistily“ vzdušný prostor. Na základě praxe bojového použití vznikly skupiny různého taktického použití bitevního letectva. Vedle již jmenovaných skupin se vytvářely skupiny doplňkového průzkumu — dvojice, či roj bitevních letounů, které označovaly cíl pro jeho zjištění shozem značkovacích pum. Jindy se ze sestavy úderní skupiny vyčleňovala dvojice letounů, která následovala skupinu mimo její bojovou sestavu a byla určena k posílení bojového úsilí v samotném průběhu boje. Zasahovala však i v době napadení hlavní skupiny nepřátelskými stíhacími letouny. Nenadálostí svého útoku vnesla do vzdušného boje se stíhacími letouny prvek účinnosti bitevních letounů.

Od léta roku 1943 ovlivnila další rozvoj taktiky bitevních letounů skutečnost, že Sovětské vzdušné síly vybojovaly strategickou nadvládu ve vzduchu. Bitevní letouny se stále častěji zúčastňovaly nejen činnosti na bojišti, ale také ničení železničních

přepрав, přepadů letišť nepřítelů i volného lovu. Taktika se dále zdokonalovala optimalizací použitých sil podle charakteru cíle (např. úderní skupina 4 až 6 bitevních letounů, krytých rojem stíhacích letounů), používáním 250kg pum apod. Základním způsobem útoku se osvědčil přilet na cíle ze směru slunce ve výšce 1000 až 1100 metrů, s následným prudkým skluzem, při kterém byl z výšky 700 až 600 metrů cíl ničen reaktivními střelami a kanónovou palbou a z výšky 400 až 300 metrů bombardováním. Jestliže stíhací letouny vlastní ochrany nebyly vázány dotírajícím nepřitelem, zapojovaly se do útoků na pozemní cíle střelbou ze svých palubních zbraní.

Za složitých meteorologických podmínek, které znemožňovaly manévry velkými skupinami, při důsledném systému časné výstrahy nepřítelů a nemožnosti skrytého proniknutí nad jeho území, ale také při ničení důležitých malorozměrných cílů, nevyžadujícím větší počet letounů, se široce používalo činnosti jednotlivých letounů a nevelkých skupin na zásadách volného lovu.

Ve druhém období Velké vlastenecké války přineslo zavedení protitankových pum s kumulativním účinkem další zvýšení účinnosti boje proti tankům. Poprvé byly prakticky použity v bitvě u Kurska v létě roku 1943. Letoun Il-2 nesi 220 těchto protitankových pum (PTAB) o váze 2,5 až 1,5 kg schopných pokrýt plochu kolem 300 m². Puma při dopadu na tank probíjela jeho pancíř, silou výbuchu ničila jeho osádku, tank začal hořet a byl zcela vyřazen z boje. Účinnost protitankových pum a zavedení dokonalejšího zaměřovače ve svém souhrnu znamenaly, že útoky bitevních letounů Il-2 se tím staly 2 až 3krát účinnější než při používání dosavadních leteckých pum.

Postupně se v taktice bitevního letectva přecházelo od bojové činnosti malých skupin k vedení soustředěných úderů, hromadných náletů letek a pluků. V útočných operacích roku 1943 se zvětšila palébná síla a rozšířilo pásmo bojového nasazení do celé taktické hloubky obrany nepřítelů. V závěrečném období války se v podmínkách udržení vybojované vzdušné nadvlády taktika bitevního letectva dále zdokonalovala. Členěná bojová činnost v sestavě bitevních leteckých pluků se střídala s vedením hromadných úderů bitevních leteckých divízií a celých sborů. Plně bylo využíváno takticko-technických možností bitevního letounu i nové výzbroje, což spolu s bojovými zkušenostmi létajícího personálu podstatně zvýšilo efektivnost bitevních

úderů v závěrečných bojích druhé světové války. Přispěl k tomu i nový, dokonalejší typ osvědčeného letounu s označením Il-10, který měl větší rychlost a manévrovost i větší palebnou sílu.

Bitevní letectvo bylo v rámci Sovětských vzdušných sil na konci války neodmyslitelnou součástí zabezpečení pozemního boje. U tehdejších západních spojenců byly přejímány sovětské zkušenosti z činnosti bitevního letectva. Britské letectvo sice mělo „letouny pro spolupráci s armádou“, byly to však taktické pozorovací letouny způsobené nejvýše k bombardování živé síly nepřítele malými pumami, nebo využívalo stíhací letouny k ostřelování nepřátelských vojáků. Americké armádní letectvo mělo kategorii útočných letadel A (Attack), to však byly spíše lehké bombardovací letouny. Až úspěchy reaktivních střel používaných sovětskými letci inspirovaly i západní zbrojaře k napodobení. Nejprve byly vyzkoušeny proti lodím, pak je v létě roku 1943 dostaly stíhací bombardovací letouny, aby v září uskutečnily Hurricaney první útok raketami na stavidla dopravního kanálu v Holandsku. Teprve rakety britských a amerických letounů udělaly po vzoru sovětských bitevních letounů ze stíhacích a lehkých bombardovacích letounů bitevní letouny, které účinně zasahovaly do pozemních bojů.

Kategorie bitevního letectva měla své pevné místo i v poválečné etapě výstavby našeho vojenského letectva. V padesátých letech vyráběl náš letecký průmysl licenční bitevní letouny Il-10 s československým kódovým označením B-33 nejen pro zabezpečení letounového parku vlastní bitevní letecké divize, ale i pro vývoz do spřátelených zemí.

Přechod na proudovou leteckou techniku a rozvoj prostředků PVO však přispěl k tomu, že tento osvědčený typ vrtulového pancéřového bitevního letounu postupně mizí i fyzicky zastaral. Byl však již nasmazatelně zapsán v historii letectví i letecké války. Svou bojovou labutí píseň předvedl úspěšným zásahem proti americkým agresorům v korejské válce (1950 až 1953), která však zároveň zaznamenala masové bojové nasazení moderních proudových letounů. V podmínkách ČSLA dožíval bitevní letectvo vyzbrojený letouny B-33 (Il-10) až do konce padesátých let. V tu dobu se zásadně změnil i charakter bojového letectva přechodem na proudovou techniku, zavedením ZHN do výzbroje a výcvikem vojsk za podmínek jejich použití. Zvýšené požadavky na podporu pozemního boje zabezpečovaly nadále nové prostředky v podobě proudových stíhacích bombardovacích letounů.

Zkušenosti z lokálních válek ve Vietnamu i v arabském světě ukázaly, že se zvýšila úloha letectva při podpoře útočných i obranných operací pozemního vojska. Hromadné používání vrtulníků a nadzvukových proudových taktických stíhacích letounů druhé generace zabezpečovalo údery na prostory soustředění vojsk a bojové techniky, palebná postavení dělostřelectva a minometů, tanky, dopravní prostředky, místa nakládání a vykládání a na vojska za přesunu. Byly zasazovány malé skupiny letounů, ale také vedeny mohutné soustředěné údery ze středních výšek a při slabé PVO nepřítele v prostoru cíle i opakované nálety. K eliminování účinné PVO byly voleny větší výšky taktických manévru nad bojištěm, zkrácení doby nad cílem anebo přenesení bojového úsilí na noční údery. Bojová praxe ověřila, že však současný pozemní boj potřebuje k účinné podpoře speciální bitevní letoun pro použití v přízemních výškách, schopný rychlých bojových manévru a obrátů s mohutnou palebnou silou působení na pozemní cíle.

I v letectvu armád států Varšavské smlouvy se odrážely v praktických změnách přímé zkušenosti z bojů v lokálních válkách. Původní bitevní letouny byly svého času nahrazeny stíhacími bombardéry Su-7, později letouny MiG-23 s měnitelnou geometrií křídla a typem Su-22 M4. Dnešní obdobou legendárního bitevního letounu Il-2 je bitevní podzvukový pancéřovaný letoun Su-25K, který je schopen efektivně zasahovat do pozemního boje.

Současná renesance bitevního letectva byla vyvolána konkrétními požadavky pozemního boje a umožněna pruským rozvojem speciálních typů letecké techniky, zbraňových, naváděcích a kontrolních systémů, které tvoří palubní vybavení dnešních bitevních letounů, charakterizovaných vysokou manévrovostí a obrovskou bojovou účinností. Požadavek maximální vzdušné podpory pozemního boje se tedy dnes zabezpečuje na osvědčených zásadách a principech ověřených sovětským bitevním letectvem za Velké vlastenecké války, znárodných vědeckotechnických pokrokem do dnešní podoby bojových vrtulníků vojenského letectva, speciálních bitevních letounů taktického letectva a stíhacích bombardovacích letounů. Zvýšený taktický dolet bitevních letounů umožňuje jejich činnost do celé taktické hloubky obrany nepřítele.

Zkušenosti z bojů v Libanonu a na Malvinách zdůrazňují prudký růst významu a úkolů radioelektronických a optoelektronických prostředků. Proto i dnešní bitevní letoun musí být jimi vybaven a schopen

tato zařízení nepřítele identifikovat, zaměřit a zničit. Vyčleňují se pro to skupiny ničení PL raketových kompletů a radiolokačních stanic. Bitevní letectvo by mělo operovat hlavně v malých skupinách a přízemních výškách s využitím radarových stínů terénu, prostorově i výškově členit vlastní bojové sestavy, zvyšovat sílu doprovodných skupin a maximálně využívat všechny prostředky radioelektronického boje k rušení prostředků nepřítele. Pro podporu pozemního boje se vytvářejí smíšené bojové sestavy při zachování odpovědnosti stíhacího letectva za bezpečnost úderné skupiny. Pro přiblížení k cíli se maximálně využívá přízemního letu a vhodné konfigurace terénu, uskutečňuje krát-

ký a rychlý manévry s výskokem na náletový směr a po zničení cíle (odpalu) se obdobně odpoutá protiraketovým manévrem a za vzdušného krytí stíhacími letouny v podmínkách vlastní vzdušné nadvlády.

Hlavní zásady a metody boje dnešního bitevního letectva jsou aplikací osvědčených forem bojové činnosti bitevních letounů druhé světové války (k nimž se řadí i boj našich bitevních letounů v ostravské operaci), rozvíjených na základě poznatků z lokálních válek a v podmínkách současného stavu rozvoje letecké bojové techniky, nových zbraňových systémů a používaných palebných kompletů.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Богумил Гниздо, кандидат философских наук, профессор	
Проблематика войны и мира во внешне-политической стратегии XXVII съезда КПСС	3
Автор объясняет основные исходные положения и решения XXVII съезда КПСС. Подчеркивает приемственность миролюбивых инициатив Советского Союза по разоружению и их проявление в материалах съезда. Цитатами представителей Советского Союза демонстрирует жизненный интерес социалистического общества в мирном развитии.	
Полковник Томаш Борнишчак	
Партийно-политическая работа при ликвидации воздушного десанта вероятного противника	9
Автор решает некоторые вопросы партийно-политической работы при окружении и уничтожении оперативно-тактического десанта противника с основным вниманием к звену политического отдела дивизии. При этом основывается на полученном опыте.	
Милан Штембера	
Советско-американские переговоры о ядерном и космическом вооружении в 1985—1986 годах в Женеве	13
Статья содействует более глубокому пониманию трудностей, возникающих в процессе конфронтации миролюбивой активности стран социалистического содружества с агрессивными намерениями империалистических стран так, как это происходит на Женевских переговорах.	
ВОЕННОЕ ИСКУССТВО	
Подполковник Франтишек Валах	
Некоторые знания, полученные в ходе фронтового КШУ Палцат-86	17
Автор на основе опыта, полученного в ходе КШУ Палцат-86, разбирает проблематику подготовки и ведения оборонительной операции в начальном периоде войны. Уделяет основное внимание подготовке командиров и штабов к этой деятельности, к планированию операций и к практическим действиям по управлению на местности.	
Полковник Милош Пок	
Новый элемент в управлении войсками	24
Статья обобщает полученный опыт по использованию вычислительной техники для засекреченной передачи данных, особенно формализованных боевых документов. Указывает выгоды этих документов, особенно скорость их передачи.	
Полковник Карел Куба	
Опыт по реальным действиям войск в ходе фронтового КШУ Палцат-86	28
Автор разбирает некоторый опыт по реальным действиям войск в тактическом звене с основным вниманием к боевому слаживанию подразделений, организации и осуществлению маршей на большие расстояния, вводу дивизии в бой после выдвижения из глубины и к действиям командиров низших звеньев управления.	
Полковник Ян Папрчка	
Некоторый опыт из подготовки и ведения РЭБ	32
Автор разбирает некоторый опыт, полученный в ходе КШУ Палцат-86, из области РЭБ. Особое внимание уделяет: подготовке замысла учения и его розыгрышу, реальной имитацией воздействия средств поставки помех противника радиоэлектронными средствами наших войск, совершенствованию системы управления РЭБ с использованием ЭВМ „ПОТАС“ при планировании уничтожения радиоэлектронных объектов противника и поставки им помех.	
Полковник Карел Адам, кандидат философских наук, доцент	
Данные из развития военного искусства в локальных войнах	37
Автор статьи объясняет понятие, содержание и особенность локальной войны. Приводит примеры её ведения и роль отдельных родов войск в ней. Обобщает полученный опыт, особенно из области РЭБ, применения ПТУРС, танков и ВВС.	

Полковник Франтишек Кнотек

К новому наставлению – Контрольная деятельность в компетенции МНО ЧССР

Автор объясняет важнейшую проблематику нового наставления по контрольной деятельности в ЧНА с основным вниманием к боевой и мобилизационной готовности, организационной и руководящей работе, морально-политическому состоянию и дисциплине, подготовке командиров и штабов, боевой и политической готовности, состоянию вооружения, техники и положению тыла.

Полковник Ян Будински

Обновление боеспособности авиации ПВО страны после массированных ударов противника

Автор решает некоторые вопросы обновления боеспособности авиации ПВО страны и подчеркивает, что эффективность мероприятий по обновлению боеспособности войск в значительной мере будет зависеть от готовности командиров и штабов к ведению боевых действий в самой сложной обстановке.

Полковник Владимир Горак

Противовоздушная оборона войск при прорыве обороны противника

Автор решает организацию и обеспечение противовоздушной обороны в общем комплексе при выдвижении войск, их развертывании и в ходе прорыва обороны противника. Одновременно в статье уделяет внимание устойчивости группировок сил и средств ПВО, их электромагнитной совместимости и взаимодействию.

Полковник Карол Жилка, кандидат военных наук, доцент

Связь во фронтовом тылу

Автор разбирает некоторые частичные проблемы организации связи с применением основных видов связи. Далее раскрывает сложности проблематики организации связи во фронтовом тылу и на основе своего опыта показывает, каким образом личный состав штабов соединений может получить обзор о способах организации и технических возможностях подразделений при обеспечении связи и управлении органами тыла в рамках оперативных объединений.

Генерал-майор Зденек Горак

Обеспечение ГСМ во фронтовой операции и пути его совершенствования

Автор разбирает важную и актуальную проблематику обеспечения современных операций ГСМ. Далее обобщает некоторые принципиальные идеи обмена мнениями на военно-научной конференции МНО/ГТ в конце прошлого года.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Борьба с оперативными резервами противника

ИНФОРМАЦИИ

Полковник Мирослав Кратохвил

Военная авиация Федеральной Республики Германии

Автор разбирает организацию и состав ВВС ФРГ с точки зрения высшего командного и руководящего органа, которому подчинены три высших авиационных управления: Авиационное управление, Канцелярия авиации и Авиационное тыловое управление.

Полковник Иван Камиен, кандидат философских наук

Вопросы психологической подготовки личного состава штаба полка

Автор обобщает некоторые выводы из психологического анализа устойчивости личного состава штаба полка с целью обеспечения успешных действий на основе исследований, которые были проведены в ходе четырехсуточного двухстороннего тактического учения с войсками.

Майор Одржих Рампула

Штурмовая авиация в годы Великой Отечественной войны и современность

Автор статьи рассматривает применение штурмовой авиации в Великой Отечественной войне особенно при подготовке и сопровождении наземных войск. Исходя из этого он обращает внимание на использование указанного вида авиации в современных условиях.

41

48

52

59

64

71

77

84

88

93